

До: доц. д-р Александър Иванов

Председател на Научното жури

**Заповед № 885 от 29.04.2024 на
Ректора на Югозападен
университет „Неофит Рилски“,
проф. д-р Николай Марин**

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Петър Георгиев Бончовски

Институт за държавата и правото при Българска академия на науките и преподавател по Гражданско процесуално право във ВСУ „Черноризец Храбър“, член на Научното жури, назначено със Заповед № 885 от 29.04.2024 на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ - Благоевград

„Във връзка с открита процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ на Ваня Илкова Желязкова, докторант в редовна форма на обучение към Югозападен университет „Неофит Рилски“ - Благоевград, катедра „Гражданскоправни науки“ при Правно-исторически факултет, по докторска програма

„Гражданско и семейно право“, в професионално направление ш. 3.
Социални, стопански и правни науки, ш. 3.6. Право.

на тема:

**„Електронната търговия и продажбата от разстояние в Европейския
съюз“**

Научен ръководител: доц. д-р Ана Джумалиева

УВАЖАЕМИ ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Въз основа на заповедта на ректора в електронен формат ми бяха предоставени предложения проект на дисертация, както и необходимите справки и др. документи във връзка с оценката на Научното жури.

След прочита и анализа на труда, както и след преценка на останалите документи по процедурата, вкл. и нормативната база, както и съгласно изискванията на Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и по-специално разпоредбата на чл. 51 и чл. 52, ал. 5 от тези Правила, давам следната рецензия:

1. Процедурата

1.1. Не се установяват нарушения на изискванията на законодателството: съответните разпоредби на ЗРАСРБ, по-специално чл. 26 ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и по-специално разпоредбите на чл. 49, ал. 1-2 и чл. 51.52 от тези Правила.

1.2. Проектът на дисертацията е представен в съответния срок. Обемът, съгласно представения формат е от 211 страници, които се доближават до критерия „стандартни машинописни страници“. Докторантката има шест публикации по темата на дисертацията в научни издания. Представил е автореферат.

1.3. Докторантката е отчислена с право на защита и с решение на Факултетния съвет на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит 2024 г.Рилски“ /Протокол № 4 от 25.04.3/ е разкрита процедура за защита на дисертационен труд.

1.4. Не са ми известни и не намирам данни за плагиатство. Докторантката е представила декларация за оригиналност.

2. Относно дисертанта

2.1. Не познавам докторантката и нямам лични впечатления.

2.2. Докторантката е участвала в допълнителни обучения:

Обучение „Проблеми на електронната търговия“ на Фондация Право и медии – 12.04.2021 г.; Обучение „Правни и данъчни аспекти на eCommerce 2020“ на eCommerceAcademy – 14.01.2022 г.; Обучение „Правни аспекти, клиентско обслужване на Ecommerce“- 20.02.2023 г.; Участие в обучение „eCommerce Academy Conference | New Trends“- 16.04.2023 г.

2.3. Участвала е и в научни конференции в България и Румъния.

2.4. От представените за участие в публичната защита на дисертационния труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ материали е видно, че трайните и последователни научни интереси на докторантката са областта на електронната търговия и продажбата от разстояние.

2.5. Докторантката е адвокат със собствена практика в областта на търговското и гражданското право. Това определено е от полза за представеното изследване.

2.6. Може да се отбележи въз основа на дисертацията, че Ваня Желязкова има изградени навици и способност за работа със закона, съдебната практика и научни издания като използва достатъчно умело общоприетите способности за тълкуване и разбиране на законодателството.

2.7. От представения текст може също така да се направи извод, че докторантката борави достатъчно свободно със законодателството в областта на гражданското съдопроизводство и разполага с възможността за представяне на различни практически хипотези.

2.8. Тази два момента са необходим минимум и напълно в полза на дисертацията. Стилът не напълно обработен и той, както и оформянето на текста би следвало да преминат през съответната редакция, ако трудът се преработва за публикуване.

3. Понятиен апарат. Цитати

3.1. В дисертацията се използва достатъчно адекватен юридически езиков апарат.

3.2. Използва се като цяло терминология, съобразена с общоприетите изисквания. Докторантката се старае при това да изрази различните нюанси на правните явления.

3.3. Използван е достатъчен научен апарат от национални и чуждестранни автори (110 и 67 заглавия и онлайн източници).

3.4. Цитатите са уместни и не са правени като самоцел.

4. Анализ на качествата на дисертацията.

4.1. За целите на процедурата по защита може да се отбележи, че изследването е първо от подобен характер и по теми, които не са били систематизирани и анализирани в подобна дълбочина и всеобхватност. Изборът на тема предполага при това класическо монографично значение с наличието на ярко изразен единен смислов център. Представеният труд е

в размер, който удовлетворява законодателното изискване за монография. Използван е и необходимият научен апарат.

4.2. Материята има сериозно всекидневно практическо приложение, като в орбитата на това приложение гравитират различни сложни материално и процесуално правни проблеми, които намират нееднозначни разрешения, а практиката на съдилищата тепърва ще се гради.

4.3. Дисертантката се справила много добре с подбирането и синтеза на спорните въпроси, при това с много изчерпателен подбор на практиката и много детайлна икономическа обосновка.

4.4. Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение и списък на използваната литература. Разработена е специализирана анкета-приложение, както и анализ към нея.

4.5.1. В глава първа се изследват понятието и видове електронна търговия според законодателството на Република България. Особен акцент е поставен на предимствата и недостатъците на различните видове онлайн продажби и на възможностите за развитието им. Също така е разгледано историческото развитие на електронната търговия от възникването на института. Специално внимание е обърнато на установяването на електронната търговия в Република България в националните и международните източници. Поставен е акцент и на някои съществени моменти в развитието на електронната търговия, които предполага промени, вкл. с глобален характер.

4.5.2. Изследвани са различните видове електронна търговия от гледна точка на участниците в дадено правоотношение: бизнес към клиент; бизнес към бизнес; клиент към клиент; клиент към бизнес; бизнес към администрация и клиент към администрация. Всеки отделен вид е разгледан самостоятелно като са включени: понятие и основни характеристики, особености, правна уредба, развитие и предизвикателства на отрасъла. В тази част от научното изследване са анализирани и предимствата на електронната търговия по отношение на клиенти, търговци и обществото, както и възможностите за развитите по време на извънредно положение и/или пандемия. Изложени са изводи относно значението, спецификите и прираста на електронната търговия по време на COVID-19.

4.5.3. Направен е сравнителен анализ с други правни институти.

4.5.4. Разгледани са и недостатъците на електронната търговия и правните механизми за разрешаване на възникващите проблеми и възможностите за измами.

4.6.1. Глава втора анализира електронната търговия в нейната органична връзка с продажбата от разстояние в Европейския съюз. Подробно е разгледан институтът на договора за продажба от разстояние и неговата роля при извършване на електронна търговия. Посочени са видовете договори от разстояние, както и техните специфики: „договор за покупко-продажба“, „договор за предоставяне на услуга“, „договори за доставка на комунални услуги“. Анализирани са ограниченията за сключване на договори от разстояние, правата и задълженията на страните и т.н.

4.6.2. Наглед без пряка връзка е разгледан въпросът за защита на личните данни. Може обаче да се приеме, че това има особено значение в разглеждания сегмент, което значение превръща тази защита в особени предпоставки при осъществяване на сделката. Съответно са анализирани методите за обработка, включващи: изрично получено съгласие от потребителя; изпълнение на задълженията на администратора по договор с потребителя; спазване на законово задължение, което се прилага спрямо Администратора; за целите на легитимните интереси на Администратора или на трета страна.

4.6.3. В тази връзка са дефинирани и изброени правните основания и цели, които търговецът може да използва при събиране на лични данни: сключване и изпълнение на договор от разстояние; индивидуализация на страна по договора; счетоводни цели; статистически цели; защита на информационната сигурност; обезпечаване на изпълнението на договора за предоставяне на съответната услуга; изпращане на информационен бюлетин при изразено от потребителя желание.

4.6.4. Правата и задълженията на потребителя в това отношение също са подложени на анализ.

4.7.1. В глава трета от дисертационния труд са разгледани правните механизми за защита на потребителите. Изяснени са и основните легални дефиниции за: „Електронен магазин“ и „Електронна търговия“. Разгледани са видовете плащания, включващи: кредитни преводи, директни дебити, картови плащания, мобилни и онлайн плащания. Обърнато е специално внимание на лицензирането на платежните институции.

4.7.1. Предоставя се легална дефиниция на „Единна зона за плащания в евро“ (SEPA), която създава единен набор от инструменти и стандарти, които правят трансграничните плащания в евро безпроблемни като националните плащания.

4.7.2. Разгледано е значението на сигурността при извършване на онлайн плащания, която сигурност е от съществено значение за гарантиране на защитата на ползвателите и за създаване на надежна среда за електронна търговия. Всички платежни услуги, предлагани по електронен път, следва да се извършват по сигурен начин посредством технологии, които могат да гарантират безопасно установяване на идентичността на ползвателя и възможно най-голямо ограничаване на риска от измами и др.

4.8. Дисертационният труд завършва със заключение, в което са обобщени основните положения и основните изводи, до които достига дисертантът.

4.9. Подходът към изследването е напълно приемлив. В немалка част изследването е съсредоточено върху старателно и добросъвестно изследване на съществуващи практически проблеми от икономическа и друго естество и намиране на общите им точки и противоречия с правните особености.

4.10. Дисертантката самостоятелно анализира резултатите като доразвива изложените становища. След това тя обосновава избор като предоставя и аргументирано собствено становище. Това е легитимен подход при защитаваната научна и образователна степен.

4.11. При анализа и аргументацията е търсен балансът на интереси на всички повлияни от изпълнението субекти. Тази отправна точка се прилага доста успешно. Не се наблюдават груби необосновани противоречия с установеното в правната наука.

4.12. Като цяло подкрепям направените крайни изводи и предложения, така както са предоставени съгласно тенденциите в съществуващите правни становища и практика на съдилищата. Не се наблюдават сериозни теоретични резултати, но те не се и предполагат съгласно подхода на изследването. Изложените проблеми са предимно правно-приложни. Това не е пречка относно дисертационността.

5. Бележки и препоръки

5.1. Вече посочих, че текстът има нужда от старателна редакция и оформление.

5.2. Независимо, че изложението относно икономическото значение и историческото развитие на електронната търговия са много интересни, ми се струва, че все пак авторката следва да се задълбочи и в класическите институти на правото, които намират своето специфично приложение: действителност на договора, приложимо право, момент на прехвърляне на собствеността, момент на прехвърляне на риска, санкционни последици при неизпълнение, възможност за уговаряне на арбитраж или юрисдикционна клауза и т.н.

6. Заключение

Горните принципни бележки ги правя с пълна яснота, че при настоящата форма на защита на доктората, който представлява и процес на обучение, те в немалка степен са донякъде извън целите и задачите на стандартната процедура. Там където авторката се придържа към зададената тема тя без съмнение се справя със съвременните стандарти за защита.

Както посочих, изследването е първо в обем и със стойността на монография. Това само по себе си е научен принос. При това докторантката не се е самоограничила до текст, който има главно коментарна стойност. Същевременно действащите разпоредби, с които е правено сравнение, са все още доста фрагментарни и при това изостават от развитието на електронната търговия, която е много динамичен сектор. Това предполага широка творческа възможност за изследване и предложения за промени в законодателството.

При отчитане на гореизложеното считам, че дисертационният труд, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, свидетелства за теоретични знания на кандидата по съответната научна специалност, достатъчна способност за самостоятелни научни изследвания и тяхното претворяване в текст, който отговаря на изискванията за дисертация за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ съгласно съвременните стандарти и практики в областта на правото.

Споделям като цяло дефинираните в автореферата научни приноси, както и намирам предложенията *de lege ferenda* по принцип за уместни. Поради това проектът за дисертация притежава необходимите качества и

научни достойнства на докторска дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

*Направените констатации са основание **да предложи** на членовете на Научното жури да **обявят за успешно защитена дисертацията** на Ваня Илкова Желязкова на тема „Електронната търговия и продажбата от разстояние в Европейския съюз“ за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“ по докторска програма „Гражданско и семейно право“, в професионално направление ш. 3.б. „Право“, научна специалност „Граждански процес“.*

София, 11.06.2024 г.

.....

/доц. д-р П. Бончовски/

To: Alexander Ivanov, PhD

**Chairman of the Scientific
Jury**

**Order No. 885 of 29/04/2024
of the Rector of
Southwestern University
"Neofit Rilski", Prof. Dr.
Nikolay Marin**

REPORT

by Prof. Dr. Petar Georgiev Bonchovski

*Institute for the State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences and
lecturer in Civil Procedure Law at Chernorizets Hrabar VSU, member of the
Scientific Jury, appointed by Order No. 885 of 29.04.2024 of the Rector of
Southwestern University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad*

"In connection with an open procedure for the defense of a dissertation work for the acquisition of the educational and scientific degree "PhD" of Vanya Ilkova Zhelyazkova, a full-time doctoral student at the Southwest University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, Department of Civil Law Sciences at the Faculty of Law faculty of history, in the doctoral program "Civil and family law", in the professional direction sh. 3. Social, economic and legal sciences, sh. 3.6. Law.

on the subject:

"Electronic commerce and distance selling in the European Union"

Research supervisor: Ana Djumalieva, PhD

DEAR PRESIDENT OF THE SCIENTIFIC JURY,

DEAR MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY,

Based on the University President's order, I was provided with the proposed dissertation project, as well as the necessary references, etc., in electronic format. documents in connection with the evaluation of the Scientific Jury.

After reading the analysis of the work, as well as after evaluating the other documents under the procedure, incl. and the legal framework, as well as according to the requirements of the Internal Rules for the Development of the Academic Staff of the Neofit Rilski University of Applied Sciences and, in particular, the provision of Art. 51 and Art. 52, para. 5 of these Rules, I give the following review:

1. The procedure

1.1. There are no violations of the requirements of the legislation: the relevant provisions of the LAW ON THE DEVELOPMENT OF THE ACADEMIC STAFF IN THE REPUBLIC OF BULGARIA, in particular Art. 26 of the LAW ON THE DEVELOPMENT OF THE ACADEMIC STAFF IN THE REPUBLIC OF BULGARIA, the Regulations for the Implementation of the LAW ON THE DEVELOPMENT OF THE ACADEMIC STAFF IN THE REPUBLIC OF BULGARIA and the Internal Rules for the Development of the Academic Staff of the Neofit Rilski University, and in particular the provisions of Art. 49, para. 1-2 and Art. 51.52 of these Rules.

1.2. The dissertation project is submitted within the relevant deadline. The volume, according to the presented format, is 211 pages, which approach the criterion of "standard typewritten pages". The doctoral student has six publications on the topic of the dissertation in scientific publications. She has submitted an abstract.

1.3. The doctoral student has the right to defense and by decision of the Faculty Council of the Neofit Rilski University of Applied Sciences /Minutes No. 4 of 25.04.3/ a procedure for the defense of a dissertation work was revealed.

1.4. They are not known to me and I do not find data of plagiarism. The doctoral student submitted a declaration of originality.

2. About the dissertation

2.1. I do not know the doctoral student and have no personal impressions.

2.2. The doctoral student participated in additional training:

Training "Problems of electronic commerce" of the Law and Media Foundation - 12.04.2021; Training "Legal and tax aspects of eCommerce 2020" of eCommerceAcademy - 14.01.2022; Training "Legal aspects, customer service of Ecommerce" - 20.02.2023; Participation in training "eCommerce Academy Conference | New Trends" - 16.04.2023

2.3. She also participated in scientific conferences in Bulgaria and Romania.

2.4. From the materials submitted for participation in the public defense of the dissertation for the award of the educational and scientific degree "PhD", it is clear that the permanent and consistent scientific interests of the doctoral student are in the field of electronic commerce and distance selling.

2.5. The PhD student is a lawyer with her own practice in the field of commercial and civil law. This definitely benefits the research presented.

2.6. It can be noted on the basis of the dissertation that Vanya Zhelyazkova has established habits and ability to work with the law, judicial practice and scientific publications, using the generally accepted methods for interpreting and understanding the legislation quite skillfully.

2.7. From the presented text, it can also be concluded that the doctoral student is sufficiently fluent with the legislation in the field of civil litigation and has the opportunity to present various practical hypotheses.

2.8. These two points are a necessary minimum and completely in favor of the dissertation. The style is not fully worked out, and it, as well as the formatting of the text, should go through the appropriate editing if the work is revised for publication.

3. Conceptual apparatus. Quotes

3.1. Sufficiently adequate legal linguistic apparatus is used in the dissertation.

3.2. Terminology is generally used in accordance with generally accepted requirements. The doctoral student tries to express the various nuances of legal phenomena.

3.3. A sufficient scientific apparatus of national and foreign authors was used (110 and 67 titles and online sources).

3.4. Quotations are relevant and not done as an end in themselves.

4. Analysis of the qualities of the dissertation.

4.1. For the purposes of the protection procedure, it can be noted that the research is the first of a similar nature and on topics that have not been systematized and analyzed in such depth and comprehensiveness. The choice of topic presupposes a classic monographic meaning with the presence of a clearly expressed unified meaning center. The presented work is in an amount that satisfies the legislative requirement for a monograph. The necessary scientific apparatus was also used.

4.2. The matter has a serious everyday practical application, and in the orbit of this application various complex material and procedural legal problems gravitate, which find ambiguous solutions, and the practice of the courts is yet to be built.

4.3. The dissertation student coped very well with the selection and synthesis of the controversial issues, with a very comprehensive selection of the practice and a very detailed economic justification.

4.4. The dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion and a list of references. A specialized survey-app has been developed, as well as an analysis for it.

4.5.1. Chapter one examines the concept and types of electronic commerce according to the legislation of the Republic of Bulgaria. Special

emphasis is placed on the advantages and disadvantages of different types of online sales and the possibilities for their development. The historical development of electronic commerce since the establishment of the institute is also examined. Special attention is paid to the establishment of electronic commerce in the Republic of Bulgaria in national and international sources. Emphasis is also placed on some essential moments in the development of electronic commerce, which imply changes, incl. global in nature.

4.5.2. Different types of electronic commerce have been studied from the point of view of the participants in a given legal relationship: business to client; business to business; customer to customer; customer to business; business to administration and client to administration. Each individual type is considered independently, including: concept and main characteristics, features, legal framework, development and challenges of the industry. In this part of the research, the advantages of e-commerce in relation to customers, merchants and society are analyzed, as well as the opportunities for those developed during a state of emergency and/or pandemic. Conclusions are presented regarding the importance, specifics and growth of e-commerce during COVID-19.

4.5.3. A comparative analysis with other law institutes was made.

4.5.4. The shortcomings of electronic commerce and the legal mechanisms for solving the emerging problems and the possibilities of fraud are also considered.

4.6.1. Chapter two analyzes electronic commerce in its organic relationship with distance selling in the European Union. The institution of the distance sales contract and its role in conducting electronic commerce is examined in detail. The types of distance contracts are specified, as well as their specifics: "purchase-sale contract", "service provision contract", "utility supply contract". The limitations for concluding distance contracts, the rights and obligations of the parties, etc. have been analyzed.

4.6.2. The issue of personal data protection has been considered without direct connection. However, it can be assumed that this has a special importance in the segment under consideration, which importance turns this protection into special prerequisites for the implementation of the transaction. Accordingly, the processing methods have been analyzed, including: explicit consent obtained from the user; fulfillment of the administrator's obligations under the contract with the user; compliance with a legal obligation that applies to the Administrator; for the purposes of the legitimate interests of the Administrator or a third party.

4.6.3. In this regard, the legal grounds and purposes that the trader can use when collecting personal data are defined and listed: conclusion and performance of a distance contract; individualization of the party under the contract; accounting purposes; statistical purposes; protection of information security; ensuring the performance of the contract for the provision of the relevant service; sending an information bulletin upon the user's request.

4.6.4. The rights and obligations of the user in this regard are also analyzed.

4.7.1. The third chapter of the dissertation examines the legal mechanisms for consumer protection. The main legal definitions of: "Electronic Store" and "Electronic Commerce" have also been clarified. The types of payments were considered, including: credit transfers, direct debits, card payments, mobile and online payments. Special attention was paid to the licensing of payment institutions.

4.7.1. It provides a legal definition of the "Single Euro Payments Area" (SEPA), which creates a single set of tools and standards that make cross-border euro payments as seamless as domestic payments.

4.7.2. The importance of security when making online payments is considered, which security is essential to guarantee the protection of users and to create a reliable environment for electronic commerce. All payment services offered electronically must be carried out in a secure manner by means of technologies that can guarantee the safe establishment of the user's identity and the greatest possible reduction of the risk of fraud, etc.

4.8. The dissertation ends with a conclusion, which summarizes the main points and the main points reached by the dissertation student.

4.9. The research approach is completely acceptable. In no small part, the research is focused on careful and conscientious research of existing practical problems of an economic and other nature and finding their common points and contradictions with legal features.

4.10. The dissertation student independently analyzes the results, further developing the presented opinions. She then justifies her choice by providing a reasoned opinion of her own. This is a legitimate approach for the defended scientific and educational degree.

4.11. In the analysis and argumentation, the balance of interests of all entities affected by the implementation was sought. This starting point is applied quite successfully. There are no gross unfounded contradictions with what is established in legal science.

4.12. In general, I support the final conclusions and propositions made as provided in accordance with the trends in the existing legal opinions and practice of the courts. No serious theoretical results are observed, but they are not assumed according to the research approach. The presented problems are mainly legal and applicable. This is not an obstacle regarding dissertationability.

5. Notes and recommendations

5.1. I have already indicated that the text needs careful editing and layout.

5.2. Regardless of the fact that the exposition on the economic importance and historical development of electronic commerce is very interesting, it seems

to me that the author should still delve into the classical institutes of law that find their specific application: reality of the contract, applicable law, moment of transfer of ownership, time of transfer of risk, penalty consequences in case of non-performance, possibility to negotiate an arbitration or jurisdiction clause, etc.

6. Conclusion

I make the above principled remarks with complete clarity that in the current form of defense of the doctorate, which is also a learning process, they are to no small extent somewhat outside the goals and tasks of the standard procedure. Where the author sticks to the given theme, she no doubt handles modern standards of protection.

As I have indicated, the study is first in volume and in the value of a monograph. This in itself is a scientific contribution. At the same time, the doctoral student did not limit herself to a text that mainly has commentary value. At the same time, the current regulations with which the comparison was made are still quite fragmentary and, at the same time, lag behind the development of e-commerce, which is a very dynamic sector. This implies a wide creative scope for research and proposals for changes in legislation.

Taking into account the above, I believe that the dissertation work, according to the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, testifies to the theoretical knowledge of the candidate in the relevant scientific specialty, sufficient ability for independent scientific research and their transformation into a text that meets the requirements for a dissertation for the acquisition of the scientific and

educational degree "PhD" according to modern standards and practices in the field of law.

I generally agree with the scientific contributions defined in the abstract, and I find the suggestions de lege ferenda generally relevant. Therefore, the dissertation project has the necessary qualities and scientific merits of a doctoral dissertation for the acquisition of the educational and scientific degree "PhD".

*The findings are grounds for **proposing** to the members of the Scientific Jury to **declare successfully defended the dissertation of Vanya Ilkova Zhelyazkova on the topic "Electronic commerce and distance selling in the European Union"** for the acquisition of the educational and scientific degree "PhD" under the doctoral program "Civil and family law", in professional field sh. 3.6. "Law", scientific specialty "Civil Process".*

Sofia, 11.06.2024

/ P. Bonchovski, PhD./